

Catalogus Dissertationum Volumine hoc
comprehensorum.

- 1, De prudentia in disquisitione veritatis dicti Johanni i Joh. 3. 7.
Auct. Car. Gottlob Hoffmanno. Vitt. 1766.
- 2, Pietas Cornelii Centurionis Casariensis antequam ad eum mitteretur re-
trus Act. 1, 2 Auct. Joh. Fecht. Rost. 1701.
- 3, Observationes Exegetico Criticae et miscellae super 2 Tim III et IV.
Auct. Joh. Salom. Semler. Alton. 1753.
- 4, Progr. de Utilitatibus ex Doct. Theologiae redundant. Auct. Christ.
Fimoth. Seidelio Helmst.
- 5, De duratione Pontificum Auct. Christ. Frid. Sarratio. Tab. 1756.
- 6, De Vocacione Ministrorum Ecclesiasticorum divinae Cur. ibid. 1757.
- 7, Progr. Cur pauci sint boni secularium Rectores. Auct. Johanni.
Christidi Semler Lipsiae a. 1747.
- 8, De recto et genuino usu argumentorum fidem humanam facien-
tium, in probanda divina origine s. Litterarum. Joh. Georg.
Knapp. Halle 1757.
- 9, Quare dico tibi remissa sunt peccata eius multa, quia etc. Luc. VII. 47.
Auct. Christoph. Matth. Hoffio. Tubingae 1745.
- 10, De peccato in Spiritu s. Prose Car. Gottlob Hoffmann Auct.
et respond. Joh. Gottl. Verner hyperint Jureb. Vitemb. 1754.
- 11, De omnificencia Christi in statu Eicn Auct. Baumgarten, Halle 1756.
- 12, De litteris Eliae ad Soranum Regei Judaei in Calis scriptis et Claron
xxi x. 12. Auct. Christoph. Matth. Hoffio 1755.
- 13, Explicatio loci difficilioris Joh. X, 33-38. Auct. Baumg. 1755 Halle.
- 14, De statu animarum separatar. Auct. loci Halle 1754.
- 15, De Juda sacro Coena conuina Auct. Idem 1744.
- 16, De redemptione Ecclesiae proprio Christi sanguine facta Act. 20, 28. Auct.
Costa. Tab. 1753.
- 17, De reliquiis Gentilismi in opinionibus de morte Auct. Busio
1756 Lipsiae Commentatio prior

DISSERTATIO THEOLOGICA PRIOR
DE
**REDEMPTIONE
ECCLESIAE
PROPRIO DEI SANGUINE
FACTA**

ad Act. XX. 28.

QUAM
P R Æ S I D E

IO. FRIDÉRICO COTTA

S. THEOL. DOCTORE AC PROFESS.
PUBL. ORD. ILLUSTRIS STIPENDII THEOL.
SUPERATTENDENTE
ORDINIS THEOLOGICI
h. t. DECANO

D. *AUG. MDCCLIII.*
publice defendent

M. IO. CHRISTOPHORUS SCHÜZ, Bempflingensis,
M. LUDOV. FRIDERICUS HOLLAND, Rosenfeldensis,
M. IO. CHRISTOPH. HENRICUS RUEFF, Alpirspacensis,
SS. Theol. in Seminario Theol. Cultores.

TUBINGÆ, typis CHRISTIANI GODOFREDI COTTÆ.

DISSERTATIO THEOLOGICA PRIOR
DE

REDEMPTIONE
ECCLESIAE
PROPRIO DEI SANGUINE

FACIT

AD AN. MDCCXCV

QUAM
P. R. E. S. I. D. E.

IO FRIDERICO COTTA

S. THEOL. DOCTORE AC PROFESS.

TUR. ORD. ILLUSTRIS STUDII THEOL.

SUPERINTENDENTE

ORDINIS THEOLOGICI

4. DECANO

D. M. S. W. C. C. L. X. V.

Publice Defendens

M. IO. CHRISTOPHORUS SCHULZ, Hamburgensis,

M. LEONOV. FRIDERICUS HOLLAND, Rosenfeldensis,

M. IO. CHRISTOPH. HENRICUS RUFER, Alpirsbachensis,

ss. Theol. in Seminario Theol. Cuiusvis.

THE TYP. THEO. CHRISTIANI GODEFRIDI COTTAE.

§. I.

JAm inde ab aliquot annis observationes sacras ad oraculum Paulinum, quod *Act. XX. 28.* elatum exstat, in lucem publicam edere coepimus, quibus non tantum in genuinum oraculi huius longe gravissimi sensum inquisivimus, sed & nonnulla exinde deduximus consecraria dogmatica, brevi commentatione a nobis illustrata. Luculenta hoc ipso specimine commonstravimus ratione, qui, quales, quanti, vel in hac sola oraculi divini particula, thesauri sint absconditi, a sacrarum litterarum scrutatore sedulo investigandi. Nec tamen omnes, quæ in verbis apostoli latent, ac per legitimam consequentiam exinde deduci possunt, veritates in dissertationibus nostris vel pertractavimus, vel indicavimus saltem; sed nonnullas duntaxat, reliquis, quæ exinde erui possunt, & ad officium Christi sacerdotale maxime spectant, in aliam occasionem reservatis. Telam itaque coeptam iam perteximus, nostrique, quod olim dedimus, promissi (1) memores, occasione verborum divi apostoli

A 2

Deum

(1) Vid. *observ. sacr. ad Act. XX. 28.* partem alteram absolutam p. 31.

Deum proprio sanguine ecclesiam redemisse pronunciantis, de redemptionis opere, quod totius religionis, quæ a Christo nomen ducit, fundamentum constituit (2), pauca in re- rum præsentia commentabimur. Adspiret, ita precamur, benignissimum numen nostris qualibuscunque conatibus, faxitque, ut, quæcunque de arduo hocce argumento dicemus, cedant in gloriam redemptoris nostri prorsus incomparabilis, eorumque, qui pretioso ipsius sanguine sunt redempti, æternam salutem!

§. II.

Ut vero ab illustratione oraculi Paulinî, quod tractationi nostræ fundamenti loco substernitur, dicendi faciamus initium, ante omnia notamus, ad quatuor momenta, quæ gentium apostolus nobis heic ob oculos ponit, probe attendendum esse: I) ad personam redimentem; II) ad redemptionis obiectum; III) ad modum redemptionis; ac denique IV) ad eiusdem medium. Persona redimens est ipse DEUS. Dicit enim apostolus, *DEUM ecclesiam proprio suo sanguine adquisivisse*. Alibi iam comprobavimus, Dei nomine non Deum patrem, ut SOCINUS, WOLZOGENIUS, alique in Socinianorum castris militantes locum hunc exponunt; sed secundam deitatis personam, æternum nempe Dei filium heic intelligendum esse (1). Is enim statuto tempore ad humanæ conditionis humilitatem se-

(2) Est enim hicce fidei nostræ articulus, iudice b. LUTHERO, primus ac principalis: de quo cedere, aut aliquid contra illum largiri, aut permittere, nemo piorum potest; etiam si calum, & terra, ac omnia curvant. Vid. form. concord. p. m. 304.

(1) Vid. P. I. obs. sacr. ad h. l. p. 27.

fese demisit nostramque induit carnem, ut humani generis fieret redemptor. Is proprium habet sanguinem, participes factus sanguinis sicut pueri (2). Is, teste divo apostolo (3), proprio sanguine ingressus sacrarium, æternam adeptus est redemptionem. Unde & ^{usque} mediator inter Deum hominesque (4) a divino scriptore adpellatur, opusque mediatoris ac redemptoris perfecit secundum utramque naturam; non humanam duntaxat, quæ sanguinem fudit, sed & divinam (5). Adquisitio enim ecclesiæ, quæ est opus mediatoris, a Paulo in textu nostro adscribitur non soli sanguini, seu humanæ Christi naturæ, sed ipsi etiam DEO. DEUS, inquit, adquisivis proprio suo sanguine ecclesiam.

§. III.

Atque hæc ipsa ECCLESIA redemptionis obiectum constituit idque principale, quod obiectum passionis mortisque Christi adequatum, totum nimirum genus humanum, non excludit. Neque enim vox ecclesiæ heic loci solos electos, ut nonnulli volunt, sed cæcum vocatorum, ex bonis & malis, electis & reprobis constantem, denotat. Quam observationem alibi iam a nobis inculcatam ac comprobatam (1), eo fine heic repetimus, ut exinde adpareat, ex hoc ipso apostoli loco perperam a nonnullis adstrui, filium Dei pretioso suo sanguine electos duntaxat redemisse. Certe redemptionem servatoris nostri ad omnes omnino homines spectare, vel exinde elucescit, quoniam dicitur servator omni-

A 3

um

(2) Ebr. II. 14.

(3) Ebr. IX, 12.

(4) 1 Tim. II. 5.

(5) Conferenda heic sunt, quæ in part. II. eaque absoluta observ. sacr. p. 26, 30, & 32. hanc in rem diximus.

(1) Vid. obs. sacr. P. I. p. 26. & P. II. absolutam p. 34.

uum hominum (2) itemque agnus Dei, mundi peccata ferens (3), immo *inustus* pro totius mundi peccatis (4). Ut alia sacrae scripturae testimonia huc spectantia in rerum praesentia taceamus.

S. IV.

Ad modum redemptionis quod attinet, is in oraculo Paulino exprimitur verbo *μεγοισινος*, quo & alias in describendo hoc ipso redemptionis opere utitur Scriptura sanctorum (1). Significat hae vox *comparare*, *adquirere*, *redimere*, *sibi vindicare* (2), ac subinde in sensu *improprio* ac *metaphorico* de quacunque redemptione, etiam illa, quae fit nullo interveniente pretio in sanctoribus litteris usurpatur (3). In isto vero, quem praeculis habemus, loco, ubi de acquisitione ecclesiae proprio Dei sanguine facta, agitur, sumitur in sensu *proprio*, atque eiusmodi acquisitionem, seu liberationem, quae interventu *veri pretii* (4) pro nobis soluti facta est, seu pretiosam ecclesiae e servitute spirituali in libertatem

(2) 1 Tim. IV. 10.

(3) Job. I. 29.

(4) 1 Job. II. 2.

(1) Vid. Eph. I. 14. 1 Thess V. 9.

(2) Vid. quae de significato huius vocis *part. I. obseru. sac. p. 31. sqq.* diximus.

(3) Ita passim in psalmodum libro Deus dicitur *redimere* animam eorum, quos ab aliquo malo ac periculo liberat, Ps. XXXIV. 23. LV. 19. LXXVII. 4. CIII. 4. CVI. 10. CVII. 2. CXIX. 134. 154. Ita & Deus dicitur *redemisse* populum suum ex Aegypto Deuter. VII. 8. Ps. LXXVII. 16. alibi.

(4) Quum vox *pretii* in evolutione huius argumenti saepius recurrat, paucis notamus, illud *pretii* nomine a nobis vocari, quo aliquid compensatur, sive cuius impendio res aut ius aliquod acquiritur, quod-

tem gratiæ vindicationem denotat. Patet exinde, non de acquisitione *corporali*, sed *spiritali*, nec de nuda *bonorum* acquisitione, sed de acquisitione, seu redemptione *hominum*, ex captivitate satanæ liberandorum, sermonem heic institui.

§. V.

Sequitur ipsum redemptionis medium, quod est *proprius Dei sanguis*, sanguis nimirum *filius Dei* (1), qui eundem personaliter sibi unitum in ara crucis effudit; sanguis filii Dei *proprius*, adeoque sanguini typico sacrificiorum veteris testamenti contradistinctus (2); sanguis *preciosus* Christi, ut agni immaculati ac incontaminati (3), quem proposuit Deus propitiatorum per fidem in sanguine ipsius (4). Quod restat, unicum hoc adiicimus, per sanguinem Jesu Christi, seu eius effusionem, ut in aliis sacrarum litterarum locis, ita & heic *convincimus* intelligi omnia *paragrasa*, quæ servator optimus pro nobis & nostri loco subire atque exantlare haud est dedignatus. Hinc & phrasæ *sanguine* Christi redimi, atque eiusdem redimi *passione*, prorsus æquipollent.

quodque alteri motiva præbet, aliquem in libertatem adferendi, vel alicui facultatem aliquid habendi agendive concedendi. Ita apud TERENTIUM in *Eunuch.* quid agas? nisi, ut redimas te captum quam queas minimo, si ne queas, paullulo & quanti queas. Ita & VIRGILIUS redemptionis vocem usurpavit, cum dixit:

Si fratrem Pollux alterna morte redemit, Æn. L. VI. v. 121.

Liberatur scil. Castor a morte perpetua, *avrgo* intercedente, morte fratris alterna.

(1) 1 Joh. I. 7.

(2) Ebr. IX. 12. 14.

(3) 1 Pet. I. 19.

(4) Rom. III. 25.

Rationes, cur sacra scriptura sæpius *passive* quam *active* Christi obedientiæ faciat mentionem, ac speciatim *sanguini filii Dei* in oraculo Paulino redemptionem nostram adscribat, alibi iam commemoravimus (5).

§. VI.

Præmissis observationibus hisce generalibus, quæ verbis gentium apostoli lucem quandam adfundunt, ad tractationem specialem nonnullarum, quæ in arduo hoc de redemptionis opere argumento moveri solent, quæstionum, pedem iam provehimus. Ad tria vero præcipue capita redeunt, quæ in litem heic vocari solent. Primum ad redemptionis *necessitatem*; alterum ad eiusdem *veritatem*; tertium denique ad infinitam pretii redemptionis pro nobis soluti pertinet *perfectiorem*. De singulis hisce momentis pro instituti nostri ratione nonnulla dicemus, operam daturi, ut veritates cœlestes non tantum argumentis partim e textu nostro, partim aliunde petitis, firmiter comprobemus, sed & easdem adversus ignita satanæ tela vindicemus.

§. VII.

A *necessitate* redemptionis per Christum præstitæ ut dicendi faciamus initium, ea ex oraculo nostro Paulino opera haud difficili comprobari potest. Quum enim divus apostolus ibidem disertis verbis pronunciet, DEUM, i. e. filium DEI unigenitum, *proprio sanguine redemisse ecclesiam*, adeoque sua morte mortalium expiassè peccata, sponte exinde consequitur, unicam hancce fuisse viam, qua hominum rebus

(5) Vid. *obs. sac.* P. I. p. 38.

rebus consuli potuerit. Quod si enim alia suppetiit ratio, homines ex summa ista, qua undique circumsepti erant, miseria liberandi; si vel sola gratia, ut nonnulli obtinent, totum salvationis opus valuit peragere; si DEUS, sine ullius satisfactionis interventu, peccata nostra remittere, eademque unico flatu veluti nubem dispellere potuit; tum nulla concipi potest ratio, cur Paulus divino spiritu adflatus non tantum in textu nostro, sed & alibi (1), salutem nostram sanguini Jesu Christi, pro peccatis nostris effuso, in solidum adscribat. Addimus & hoc, quod Deus pater non sine crudelitate, quæ a sanctissimo ente quam longissime abest, filium suum unigenitum, in quo omnis eius ^{substantia} reposita erat, acerbissimæ atque ignominiosissimæ morti expofuisset, si aliter redemptionis opus, quam pretioso sanguine ipsius filii Dei perfici potuisset. Argumento huic ab eventu, seu a posteriori, ut in scholis loquuntur, desumpto, alia, quæ a scriptoribus systematicis passim adducuntur, facile addi possent, si nostri id pateretur instituti ratio (2).

§. VIII.

Illud tamen, antequam ad alia digrediamur, paucis observabimus.

B

serva-

(1) Vid. Rom. III. 24. Eps. I. 7. Coloss. I. 20.

(2) Evolvat, qui pleniorum huius argumenti tractationem legere voluerit, FRANCISCI TURRETINI *instit. theol. elenct. P. II. p. 453. seqq.* nec non eiusdem tract. de satisfact. Christi, part. I. & HERM. WITSH, theologi Lugduno-Batavi *æconom. sæder. Dei, lib. II. cap. VIII. p. 213. seqq.* Iungi tamen meretur ex nostris theologis b. IO. WOLFFG. LÆGERUS, celeberrimus quondam huius academice cancellarius, in *hist. theol. lib. II. p. 147.*

servamus, de necessitate redemptionis ac satisfactionis per Christum præstitæ non unam eandemque fuisse veteris ecclesiæ christianæ doctorum sententiam. Fuerunt equidem nonnulli, qui statuerunt, non aliam genus humanum salvandi DEO superfuisse rationem, nisi eam solam, qua unigenitus de coelo filius, carne humana indutus, sanguinem suum fundendo, infinitum redemptionis pretium præstitit. Inter eos, qui ita senserunt, agmen ducit IRENÆUS (1), Lugdunensium in Gallia antistes, sæculo secundo clarus, quem CYRILLUS, BASILIUS, AMBROSIUS, VIGILIUS, FULGENTIUS Ruspensis, DOROTHEUS, HONORIUS Augustodunensis, RUPERTUS Tuitiensis aliique sunt secuti. Cum primis vero hanc sententiam magno conatu propugnandam in se suscepit ANSELMUS Cantuariensis, sæculi XI scriptor isque haud incelebris, qui in opere hac inscriptione insignito: *Cur Deus homo?* subtiles argumentorum nervos intendit, ut comprobaret, tam necessarium fuisse, hominem fieri Deum, patique pro mortalibus, ut, si hoc factum haud fuisset, non alia inveniri potuisset ratio, eos e peccatorum miseria liberandi. Huius vestigia pressit RICHARDUS DE S. VICTORE, natione Scotus, qui post ANSELMUM non longo interiecto temporis spatio floruit librumque composuit *de incarnatione verbi*, Bernhar- do, qui ipsius familiaris fuit, inscriptum (2). In alia tamen omnia abierunt alii ex antiquis christiani cœtus docto-
ri-

(1) *libr. III. adversus hæres. cap. XX. p. 248. ex edit. ERNEST-GRABII.*

(2) Evolvi cum primis meretur *cap. VIII. libri supra excitati de incarnatione.*

ribus, qui sane de argumento hocce non semper ita, uti par erat, fenserunt atque locuti sunt. Immo nonnulli ex iis eosque sunt progressi, ut adferere haud dubitaverint, potuisse Deum, solo voluntatis suæ nutu, solo iussu, citra pretiosum Christi sanguinem, hominibus peccata remittere, eosdemque maledicto solvere. Ipsum ATHANASIVM, præfulem Alexandrinum, fortissima Arianorum oppugnatione inclutum, huic sententiæ calculum adiecisse constat (3). Nec ab eadem alienus fuisse videtur AUGUSTINUS, celeberrimus iste Hipponensium præful. Is enim disertis verbis pronunciat, *alium modum Deo non defuisse, cuius potestati cuncta aequaliter subiaceant; sed sananda nostra miseria convenientiorem modum alium non fuisse, nec esse posse* (4). Ad iungendi sunt hisce duumviris CYRILLUS Alexandrinus, THEODORETUS, LEO I. pontifex romanus, cui cognomen *magni* impositum est, IOANNES DAMASCENUS, græcorum & orientalium scriptorum sua ætate princeps, BERNHARDUS, Clarævallis abbas, aliique quamplurimi, quorum testimonia collegit DIONYSIVS PETAVIVS, theologus Parisiensis, societatis Iesu sacerdos isque doctissimus, qui & ipse eorum partibus sese adsociat, patrumque dicta ANSELMO, contrarium statuenti, opponit (5). Qui patri-
bus

B 2

(3) Vid. eius lib. III. contra Arianos p. 239.

(4) Vid. eius libr. XIII. de trinit. cap. X. eiusdemque sermonem de annunc. Dom. In aliis tamen locis longe aliter suam hac de re mentem subinde edisserit.

(5) Vid. eius dogm. theol. tom. V. de incarnat. lib. II. cap. XIII. §. VI. p. 96. Idem tamen vir doctissimus loc. cit. §. XII. p. 98. concedit, veteres omnes uno ore & adfensu professos esse, necessariam cate-
nus

bus successerunt latinorum theologi, *scholastici* postea nuncupati, rursus in diversas partes abierunt. THOMAS quidem AQUINAS, quem *angelum scholæ*, seu *doctorem angelicum* vulgo nominarunt, necessitatem redemptionis per Christum præstitæ agnovit (6) multosque ex scholasticorum turba sibi habuit consentientes. Ast DURANDUS a S. PORTIANO (7), a quo nova inchoatur scholasticorum ætas, nec non alii ex tenebricosis istis scholæ doctoribus, licet satisfactionis veritatem subinde admiserint, eiusdem tamen necessitatem in litem vocare sunt annisi. De Socinianis, qui seculo XVI., ubi vix incunabulis egressa suis erat emendata religio, veritates divinas, easdemque longe gravissimas, debellandas sibi sumserunt, ac speciatim satisfactionis Christi tum necessitatem, tum veritatem præfractæ negarunt (8), alibi nonnulla dicendi commoda sese offeret occasio. Constat quoque, eos, qui ex Arminii schola prodeunt, tum in aliis, tum in hoc ipso de redemptione Christi argumento, haud raro Socinianorum premere vestigia. Nec multum ab iisdem discedit GUIL. TWISSUS, theologus anglus, superiori seculo clarus, qui rationibus quibusdam in medium adductis comprobare sustinuit, Deum peccata remittere potuisse, etiamsi nulla intercessisset per mortem servatoris nostri satisfactio (9). Cæterum, licet purior

---

nos tollit redemptionem per Christum factam, quod aliter plena & omnibus absoluta iustitiæ numeris satisfactio esse nequiverit.

(6) *libr. IV. contra gentiles, cap. LIX. LV.*

(7) *in IV. sentent. dist. XV.*

(8) *Vid. SOCINUM de servat. lib. I. cap. I.*

(9) *Vid. eius vindictis gratia, potestatis & providentiæ divini, p. 24.*

purioris fidei doctores redemptionis per Christum præstitæ necessitatem contra Socini adsecelas strenue tueantur, non omnes tamen hanc ipsam necessitatem una eademque adstruunt ratione. Nonnulli enim dicunt, necessariam quidem fuisse istam redemptionem, sed non necessitate *absoluta*, ut in scholis loquuntur, verum *hypothetica*, h. e. ex consilio & decreto Dei, qui genus humanum proprio filii sui sanguine redimere decreverit, & quidem hoc ipsum decreverit sub *hypothesi peccati*, ab homine, per legis divinæ transgressionem, libere contracti. Quum itaque redemption præsupponat factum contingens, scilicet peccatum, colligunt exinde, eandem non *absolute*, sed *hypotheticæ* fuisse necessariam. Addunt quoque nonnulli necessitatem *congruentiam*, aiuntque, maxime congruum fuisse maiestati divinæ, peccata mortalium non aliter dimittere, quam præstita a sponsore ac mediatore nostro satisfactione, ne sanctissima eius præcepta impune violari dicerentur. Alii vero alia heic incedunt via, non tantum necessitatem quandam *hypotheticam*, quæ sola Dei voluntate nitatur, heic urgentes, sed & *absolutam*, quæ fundetur in ipsa iustitia vindicativa Deo essentiali. Unde pertendunt, Deum decrevisse genus humanum morte filii sui redimere, non eam tantum ob rationem, quia nolit peccata, sine redemptionis pretio, a filio suo præstito, remittere; sed, quia non possit, salva sua iustitia. Licet vero posteriorem hanc sententiam communiter amplectantur scriptores anti-sociniani; alii tamen ique magni nominis theologi in priori illa docendi forma, quam simpliciorum iudicant, adquiescere malunt (10).

B 3

§. IX.

(10) Ex iis, qui hoc fecerunt, nominari cum primis heic merentur

§. IX.

Differuimus hactenus de necessitate redemptionis per Christum præstitæ. Ordo iam poscit, ut de eiusdem veritate paucis dispiciamus. Hoc ipsum vero argumentum ubi iam pertractare adgredimur, vix opus esse arbitramur, ut contra veteres quosdam hæreticos copiose heic comprobemus, passiones mortemque Christi, in quibus ratio formalis redemptionis consistit, *vere, realiter & citra speciem* contigisse. Nulla enim hac de re dubitandi superest ratio, cum diserte pronunciet apostolus, Christum *proprio suo sanguine redemisse ecclesiam*. Id potius in controversiam heic venit: an redemptio a Christo præstita sit tantum *impropria, & metaphorica*, quæ nititur mera Dei acceptilatione, & per solam supremi numinis indulgentiam gratis & precario aliquid impetrat? an vero sit *satisfactoria* (1), adeoque *vera* &

tur b. WEISMANNUS in *instit. theol. exegetico-dogmat. p. 598.* atque ex reformatis PETR. IURIÆUS, in *tr. de la nature & de la grace p. 163.* Quibus b. CANZIUM adiungimus in *compens. theol. purioris p. 639. seqq.*

- (1) Equidem sola *satisfactio* non constituit totum *redemptionis* opus, si redemptionis vox sumatur in sensu *latiori*. *Satisfactio* enim consistit in perpeffione penarum, quas Christus nostri loco sustinuit, a deoque hoc tantum innuit, Christum nobis impunitatem, sive immunitatem a pœnis impetrasse, cum contra *redemptionis* vox ea omnia comprehendat, quæ Christus in salutem nostram præstitit, & quibus vitam nobis comparavit æternam. Verum si vox *redemptionis* sumatur in sensu *striktiori*, ut idem sit quod *ἀπολυσις*, sive solutio pretii pro redimendo captivo, non latius extenditur, quam *satisfactio*; quæ vox non est biblica, sed ecclesiastica, licet eius synonyma in sacro codice existant.

& *propria*, interveniente vera veri pretii solutione facta, quæ re ipsa *meritorie* (2) & ex *iustitia iudicis* (3) remissionem peccatorum vitamque æternam consequitur? Redemptionem *metaphoricam* atque *impropriam* facile admittunt dissentientes (4), ut invidiam negatæ satisfactionis Christi si non

(2) Dum dicimus, redemptionem seu satisfactionem Christi esse *meritoriam*, eo ipso innuimus, *satisfactionem & meritum* servatoris nostri esse inseparabiliter connexa. Nec negamus tamen, easdem diversis differere respectibus. *Satisfactio* enim, quæ est pretii pro debitis nostris solutio, antecedit, *meritum* autem, utpote quod satisfactionem iam factam præsupponit, consequitur. Deinde *satisfactio* præstatur DEO, non nobis, licet pro nobis, seu loco nostro iustitiæ divinæ satisfecerit sponsor. Ast non DEO, sed nobis, actionibus, quibus legem nostro loco perfectissime adimplevit, vitam æternam, ac passionibus, quas pro nobis sustinuit, & hanc & cum primis absolutionem a reatu damnationis æternæ servator Christus promeruit. Accedit, quod *satisfactio* respectum habeat ad compensandam iniuriam. Compensavit enim Christus satisfactione sua iniuriam DEO illatam, nostramque expiavit iniquitatem; cum contra eiusdem *meritum* respiciat ad mercedem gratuitam acquirendam peccatoribus. Vid. IUSTI FEUERBORNII, theologi quondam Marpurgensis, *synagma l. sacr. dissert. part. III. diss. VIII. p. 703. seqq.* Conferenda quoque sunt, quæ de notione *meriti* copiose solideque disseruit illustris ac reverendissimus universitatis cancellarius, C. M. PFAFFIUS, in dissert. *de merito ut sic angelorum, hominis integri, lapsi, restituti, beatorum, maxime Christi*, quæ A. MDCCXLV. heic Tubingæ prodiit.

(3) Adeoque non de redemptione *extraiudiciali*, qua quis liberatur ab incommodo, illato ab eo, qui adficii iudex haud est, sed de redemptione *iudiciali* sermo heic est.

(4) Admittit sane eandem ipsemet SOCINUS de *I. C. servat. part. II. cap. I.* ita scribens: *Quis est ita hebes? quis vel in sacris litteris, vel in aliis bonorum auctorum scriptis ita parum versatus? quis denique ita*

com-

non penitus tollant, saltim aliqua allevent ratione. Ast redemptionem *veram* & propriam negant ac pernegant. Nos iisdem effatum apostoli Pauli opponimus, qui, ecclesiae acquisitionem interveniente sanguine Christi factam esse, nos condocet. Unde sequentem in modum iam argumentamur: Qui interveniente proprii sanguinis effusione adquisivit ecclesiam, is non nuda omnisque pretii solutione destituta liberatione eandem redemit. Ast servator Christus interveniente proprii sanguinis sui effusione ecclesiam adquisivit; proinde non nuda, omnisque pretii solutione destituta liberatione eandem redemit.

§. X.

Quum vero nostra plurimum referat, hocce sacrae doctrinae caput, quod religionis christianae basin constituit, extra omnem dubitationis aleam positum esse, ad uberio-rem eius declarationem porro notamus, ex collatione dicti Paulini cum aliis sacrarum litterarum locis luculenter patere, in ecclesiae redemptione ita intervenisse sanguinem mortemque Iesu Christi, ut revera *pretii* habuerit rationem, quo ecclesia ex infernalis genii captivitate liberata iustitiaeque divinae plenissime satisfactum est. Nolumus heic re-
pete-

---

communis loquendi usus ignarus, qui nesciat, redimendi verbum, non dicam, aliquando, non etiam saepe, sed plerumque & fere semper, potissimum vero apud sacros scriptores metaphoricam proisus significationem obtinere; adeo ut nihil aliud sit redimere, quam liberare aut sibi adferere, quamvis veri pretii vera solutio aliqua non interveniat. Et, quibusdam interiectis, ita pergit: Sic Christus, suprema potentia & auctoritate sibi a Deo concessa, nos ex peccati & moris servitute, DEO ita iubente, nullo vero pretio cuiquam saluto, redemit, & ipsi Deo adscribit.

petere observationem illam philologicam eandemque satis fundatam, quod vocabulum græcum *αιμα* in textu nostro exstans, respondeat ebræorum דמים & syriaco דמין, quod subinde *pretium* significat (1). Nec inhærebimus ipsi *redemptionis* voci, quæ, ut ex supra dictis patet, in primaria & maxime propria significatione, *propriam* atque adeo interveniente aliquo *pretio* factam redemptionem innuit (2). A propria autem & nativa verborum significatione nunquam esse recedendum, nisi gravissimæ id causæ urgeant, apud omnes in confesso est. Nec urgebimus ea argumenta, quæ ab officio mediatoris, a propitiationis, reconciliationis ac placationis natura atque indole, itemque ab admirando misericordiæ ac iustitiæ divinæ temperamento, nec non a culpæ ac pœnæ peccatis nostris promeritæ a Christo facta susceptione sunt desumpta, aliaque huius generis plura, quæ a nostris theologis magno adducuntur numero. Subsistimus potius intra oraculi Paulini cancellos, nostramque explanationem verborum gentium apostoli, *acquisitionem ecclesie sanguine Christi factam esse*, pronunciantis, rationibus quibusdam e sacra scriptura desumptis iam confirmabimus.

§. XI.

Primum, quo interpretatio nostra innititur, argumentum ex eo desumitur, quod *μαγομαχης*, cuius Paulus heic meminit,

C

(1) Vid. *observ. sacr. ad Act. XX. 28. P. I. p. 35, 36.*

(2) Esse hanc primariam & maxime propriam huius vocis significationem, ipsemet fatetur SOCINUS *loc. cit.* ubi hæc leguntur verba: *Redimere aliquem nihil aliud proprie significat, quam captivum e manibus illius, qui illum detinet, dato pretio liberare.*

minic; alibi αγορασις, εξαγορασις, itemque αγορασμος, εξαγορασμος, *emtio*, *redemptio*, *emercatio* adpellatur (1). Ipse servator optimus communi animalium ac seniorum voce celebratur, tanquam qui nos *emerit* (2), ii vero, qui sequuntur agnum, de terra & ex hominibus *emti* dicuntur. Adquisitio autem, quæ fit per modum *emtionis*, fieri haud potest, absque *pretii* alicuius solutione. Αγοραζων enim est, in personam vel rem, quæ sub potestate alterius est, *pretio* reddito, sibi ius acquirere, quo sensu passim a sacris novi federis scriptoribus adhibetur (3). Quin hæc ipsa voce usi quoque sunt LXX. interpretes, eaque reddiderunt verbum ebraicum כָּרָם (4), quod itidem, interventu *pretii* sibi aliquid comparare, significat (5). Quando itaque verbum αγοραζων & εξαγοραζων ad redemptionis nostræ opus transfertur, recte exinde inferimus, homines redemptos esse mediante *pretio* quodam, quod illi, in cuius potestate erat, homines captivos detinere & rursus dimittere, erat persolvendum, antequam hi in libertatem vindicarentur.

§. XII.

Nec secundo loco prætermittendum hæc est, quod *περιποινησις* ecclesiæ facta sit *sanguine* Dei, tanquam λυτρον. Christus enim dicitur dedisse animam suam λυτρον αντι ποδων (1). Proinde hæc *περιποινησις* interventu veri *pretii* ac satisfactionis præ-

(1) Vid. 1 Cor. VI. 20. VII. 23. Gal. IV. 5. 2 Pet. II. 1.

(2) Apoc. V. 9.

(3) Vid. Matth. XIV. 15. Marc. VI. 36, 37. Matth. XXI. 12.

(4) Genes. XXI. 57. XLII. 5, 7.

(5) Deuter. II. 28.

(1) Matth. XX. 28. Marc. X. 45.

præstitæ facta est. *λυτρον* enim, vi etymii, denotat *pretium redemptionis*, vel *pretium redempti captivi*, quod pro redemptione solvitur (2). Solet quoque hæc ipsa vox a scriptoribus græcis subinde de tali *presio* usurpari, quod olim iudicibus *pro redimenda vita* solvebatur, si reus, ex iustitiæ legibus, capite plectendus erat. Hocce sensu vocem hanc LXX interpretes adhibuerunt in versione loci *Exod. XXI. 30.* eademque ebræorum *כֶּפֶר* reddiderunt. Quin & de *hostia piaculari*, quæ in rei locum surrogata, poenam ab ipso promeritam sustinere hacque, ratione mortem vicariam pati debebat, vocabulum hocce a veteribus (3) nonnunquam adhibitum fuisse constat. Ex quibus intelligitur, *λυτρον* olim fuisse vel *pecuniarium*, quod certa pecuniæ summa, a iudice, pro delicti ratione imperata, erat persolvendum; vel *cruentatum*, quod nonnisi morte ac sanguine condemnati exsolvi poterat (4); quale erat *λυτρον* istud longe pretiosissimum, quod Christus, fundendo sanguinem suum, DEO O. M. in redemptionem generis humani persolvit. Unde sequens exstruimus argumentum: Quæcunque redemptio facta est mediante, sive interveniente sanguine lesu Christi, tanquam *λυτρον* seu *pretio*, pro redemptis persoluto, ea est

C 2

vera

(2) Vid. de hocce vocabulo EUSTATHIUM, celeberrimum istum Homeri explanatorem, ad *Iliad. A. v. 14. p. 14. lin. 21. 25.* itemque ad *Iliad. B. v. 343. p. 726. lin. 19.* edit. Rom. atque PHAVORINUM in *comment. ling. græc. col. 1199.* add. IO. PEARSONIUM in *exposit. symb. apostol. p. 644. not. (c)*

(3) Ita enim scribit LUCIANUS: *Ἐπιχρημαί σοι κερὸν τυτσηδαῶν λυτρον ὑπερ ἑμα*, i. e. *promitto tibi, hircum maculatum iri in lytron pro me.*

(4) Lectu digna sunt, quæ hanc in rem disserit IO. ANDR. DANZIUS

vera proprieque dicta redemptio. Ast redemptio Christi ita est comparata, E. Nec est, quod forte obiicias, λυτρον hoc seu *pretium* dici tantum improprie, quia per eius *praesentiam*, licet non per eiusdem *efficientiam* e spirituali peccati mortis-que captivitate liberemur. Neque enim ulla, quæ ad sensum improprium nos heic descendere iubeat, ratio adparet, præsertim, cum neque ex sacris, neque ex profanis scriptoribus evinci queat, vocem hanc in sensu metaphorico accipiendam esse.

§. XIII.

Jam vero, quod *tertio* loco notamus, probationi modo adductæ atque in se satis efficaci, novum idque invictissimum robur exinde accedit, quod sacra scriptura in hoc ipso de redemptionis opere argumento non tantum voce λυτρον, sed & κτιλυτρον, quæ significantior est illa, subinde utatur. Ita enim pronunciat gentium apostolus: *Unus est mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus, qui dedit se ipsum κτιλυτρον pretium redemptionis pro omnibus* (1). Bene monent grammatici, præpositionem *κτι* in compositione vel significare *contrarietatem*, seu oppositionem; ut *κτιπυλοσ*, *κτιπυλοσ*, *κτιπυλοσ* &c. vel *compensationem* ac *commutationem*, veluti *κτιπυλοσ* (2). *Contrarietatem* seu *oppositionem* heic locum habere

---

ZIUS, in dissert. de lytro redemptionis humana, quæ inserta est MEUSCHENII *novo testam. ex Talmude illustrato*, §. XXIII. p. 269. seqq.

(1) 1 Tim. II. 6.

(2) *Κτιπυλοσ* a scriptoribus græcis ii dicebantur, qui pro altero morti se devovebant, ut eundem liberarent; prout de Damone & Pythia narrat CICERO *lib. III. de off. cap. X.* Conf. ISAACUM CA-

bere haud posse, nemo non videt. Superest igitur significatus *compensationis* ac *commutationis*. Proinde ἀτιμωτος eiusmodi connotat *redemptionis pretium*, quod *commutationem* debitoris & *compensationem* debiti simul innuit, eoque in casu adhibetur, quando redemptor in rei vel captivi locum surrogatus, simile aliquid subit ei malo, quod illi, qui liberatur, imminebat; verb. grat. cum caput capite redimitur (3). Unde HESYCHIUS in voce περιψημα coniungit ἀτιμωτος & ἀτιμωσια. Eleganter rem explicat, qui hac voce usus est, divus apostolus, ita scribens: Christus ἐξηγομασεν *redemissos nos ab execratione legis, factus utique pro nobis* (adeoque non duntaxat *nostro bono*, ut obtundunt dissentientes, sed & *vice nostra & loco nostro*) *execratio* (4); dum scilicet execrationem, quæ nobis, ob legis transgressionem, incumberebat, in nostrum succedens locum, pro nobis sustinuit, pœnasque nobis debitas passione ac morte sua persolvit.

§. XIV.

Quarto illud quoque monendum heic est, quod περιψημα ecclesiæ, de qua Paulus in textu nostro loquitur, facta sit sanguine Iesu Christi, & quidem tali, qui alibi expressis verbis

C 3

CASAUBONUM, in not. ad *Suetonii Caligulam cap. XIV.* & ad *Hadrianum Spartiani*, IO. LOMEIERUM de *vet. gentiliū lustrationibus cap. XXII. p. 267. seqq.* & IO. PEARSONIUM, in *vind. Ignat. F. II. cap. XV.* Iungi hisce meretur IO. CASP. SUICERUS, in *thes. ecclesiast. tom. I. p. 377. & 993. voce ἀτιμωτος*, ubi multa patrum loca huc spectantia in medium adducuntur.

- (3) Huc pertinet communis illa ac pervetusta iudeorum dicendi ratio, de sacrificiis piacularibus usitata: **שׁוֹבֵט אֶת הַחַטָּאִת**.
 (4) *Gal. III. 13.*

verbis τιμιος pretiosus vocatur (1), eo quod pretii adæquati & quidem tam cari valorem habet, ut emti desinant esse sui iuris, inque potestatem illius transeant, cuius pretio tam magno emti sunt. Hinc & apostolus Petrus, quod quinto loco notamus, pretiosum Christi sanguinem cum rebus carissimis, quæ impendi ab hominibus solent, vel ad captivos redimendos, vel ad rei cuiuslibet emtionem, auro nimirum atque argento, non tantum confert, sed & iisdem quam longissime præfert, tanquam maius quiddam atque præstantius in genere pretii. Sciatis, inquit, vos non auro & argento, nec corruptibilibus rebus redemptos esse a vana illa vestra conversatione, sed pretioso sanguine agni inculpatis & incontaminatis, nempe Christi (2). Nemo sanæ mentis negaverit, metalla ista nobiliora, aurum nimirum atque argentum, non tantum figurate, sed vere pretium esse, immo omnium rerum & operarum pretium virtualiter continere. Quæ cum ita sint, sponte consequitur, sanguini quoque Iesu Christi veritatem aliquam pretii competere, si non in genere physico, quod facile admittimus, tamen in genere mystico & morali, ita quidem, ut redemptio nostra non tantum sit consequens lotura, sed & proprius atque realis eiusdem effectus. Alias enim parum adposite collationem istam inter aurum & argentum nec non sanguinem Christi instituisset servatoris legatus, vir entheus, quod vel cogitare impium foret atque profanum.

§. XV.

(1) Pertinent huc verba apostoli 1 Cor. VI. 20. εκεινο εκυοτα, προραθητε γαρ τιμιος, vulg. non estis vestri, emti enim estis pretio magno, & 1 Cor. VII. 23. τιμιος προραθητε μη γινηθε δεδου ανθρωπων.

(2) 1 Petr. I. 18, 19.

§. XV.

Addimus hisce *sexto* loco aliam veritatis gravissimæ probationem, ex veteris testamenti libris desumptam, in quibus redemptor generis humani *solvisse* dicitur pro nobis, quæ non *rapuerat* (1). *Raptus* iste, cuius meminit scriptor divinus, tum peccatum generatim spectatum, omnesque illius species, tum speciatim quoque gravissimam illam divinæ maiestatis rapinam respicit, quam primi nostri prohdolor ! commiserunt parentes, utpote qui maiestatem & gloriam divinam nefando ausu ad se rapere voluerunt (2), hac ipsa vero ratione imaginis divinæ felicitatisque æternæ, cum omnibus posteris suis, iacturam fecerunt nunquam satis deplorandam. Ad compensationem itaque huius alienæ *rapina*, eiusdemque expiationem, sponte se æterno patri obtulit sponsor noster Iesus Christus, propriique debiti expers, alieni reatum in se suscepit, pœnas rapinæ debitas perferendo, lytrumque exactissimum pretiosissimi sanguinis sui effusione persolvendo. Proinde verbis scripturæ sacræ modo adlegatis luitio vicaria & satisfactio Christi pro nostris & totius mundi peccatis, qua Deo sumus reconcilia-

(1) *Pf. LXXIX. 5.* GROTIUM, qui verba huius Præmi in *locis parallelis novi testam.* non de Messia, sed de Davide secundum litteram interpretatur, copiose refellit ABRAH. CALOVIVS, in *bibl. illustr. ad h. l.* Conferri quoque merentur GEIERUS & I. H. MICHAELIS in *annot. ad h. l.* nec non ALTINGIVS, *ecclesiarum reformatæ theologus, tom. V. opp. heptad. II. diss. I.* itemque ex nostris SCHERZERUS atque DORSCHÆUS, qui peculiare in h. l. dissertationes ediderunt.

(2) Vid. *Genes. III. 5, 22.* Quo sine dubio respicit apostolus Paulus

ti (3), innuitur. Nam verbum ebraeorum כִּשְׁפָא significat *restituam, solvam, satisficiam*, & adhiberi a sacris veteris testamenti scriptoribus solet, cum de λύσις redemptionis (4), vel de satisfactione pro delicto (5), sermo est, & quoties cum *rapina* vel alio quodam delicto ita coniungitur, ut eadem opponatur, vel pœnæ impositionem, vel solutionem pretii ac satisfactionem connotare deprehenditur.

§. XVI.

Atque hac ratione nostram oraculi Paulini interpretationem, secundum quam redemptio ecclesiæ per sanguinem Iesu Christi præstita, non tantum *impropria ac metaphorica*, omnisque pretii solutione vacua, sed *vera & propria*, interveniente vera veri pretii solutione facta, statuitur, fatis, ut opinor, comprobavimus. Adiungimus iis, quæ iam diximus, unicam observationem, si non probationi rigorosæ, saltim illustrationi huius argumenti inservientem. Constat nimirum, *ecclesiam Dei*, quæ est obiectum redemptionis, non qui-

---

Ius *Phil. II. 6.* de Christo inquit, *quod non arbitratus sit rapinam*,
 το υναρ εσα θου.

(3) Secundum *Esaï. LIII. 4. seqq. Dan. IX. 24. Joh. I. 29. Rom. V. 10. Gal. III. 13. 1 Iob. II. 2.*

(4) Vid. *Lev. XXV. 51, 52.*

(5) Vid. *Num. V. 7. XVIII. 9. 1 Sam. VI. 3, 4.* Ad quem posteriorem locum SALOMON BEN MELECH in *Micblal Iophi* observationem dedit minime contemnendam: *Verbum hoc*, inquit, cum nomine כִּשְׁפָא multa, piamentum, satisfactio *construitur*; quia peccator, quum offert oblationem pro reatu, *se habet ut debitor, qui debitum restituit creditoris.*

quidem adæquatum, attamen principale (1), passim in libris novi testamenti adpellari *sponsam* Christi (2). Nec desunt veteris testamenti oracula, in quibus Messias, in carnem venturus, sub eodem schemate describitur (3). Fundamentum huius emblematis in eo consistit, quod Christus intensissimo amoris adfectu prosequitur ecclesiam, sponsam suam, semetipsum & omnia bona sua eidem in manus tradit, familiariter eam complectitur, quin & eandem arctissima, iucundissima, constantissimaque unione Deo adfociat. Iam vero si veteris testamenti consulamus historiam, statim deprehendimus, sponfos persoluto *pretio* sponfas sibi olim comparasse. Testantur id ipsum exempla luculentissima Iacobi (4), Sichemi (5), Davidis (6), aliorumque. Quin & apud græcos (7) aliosque orientis populos ean-

(1) Vid. quæ supra diximus §. III.

(2) *Job. III. 29. Apoc. XXI. 9.*

(3) Vid. *Pf. XIX. 6. XLV.* & præcipue canticum Salomonis. Quin & in scriptis iudææ gentis doctorum haud obscura huius mysterii occurrunt vestigia. Ita magistri in *Rabboth fol. 235. col. 1. & 2.* ecclesiam Israëliticam representant ut uxorem Dei. Ita & *Midrash cantic. II. 8.* Messiam ut sponsum ecclesie & *c. I. 4.* ecclesiam Israëliticam ut uxorem Dei considerat. Plura dabit FRID. ADOLPH. LAMPIUS, in *exercit. VIII. in Pf. XLV. §. X.* & in *comment. evangelii secundum Joannem tom. I. p. 669. not. (p)*

(4) *Genes. XXIX. 15, 18, 20, 27.*

(5) *Genes. XXXIV. 11, 12.*

(6) *1. Sam. XVIII. 25, 27.*

(7) Patet hoc ipsum ex variis HOMERI locis, quæ collegit EVERHARDUS FEITHIUS in *antiquit. Homericis, lib. II. cap. XI.* itemque ex ARISTOTELIS *lib. II. politic. cap. VIII.* ubi de antiquissimis

eandem olim (8) obtinuisse consuetudinem, veterum monumenta dubitare nos non sinunt. Quum itaque servator Christus sub sponsi, ecclesia vero ab ipso redempta, in scripturis sanctioribus sub sponsæ describatur emblemate, haud immerito inde colligi posse arbitramur, caelestem prorsusque amabilem sponsum non sine vero pretio ecclesiam, sponsam suam, adquisivisse.

§. XVII.

Adserta redemptionis veritate, de eiusdem perfectione agendum iam nobis est, atque ostendendum, *presium redemptionis pro hominibus a Christo persolutum gravitatem peccati in valore suo adquare, iustitiaque divina peccatis nostris laesa aequivalens, adeoque sufficientissimum, consummatissimum, perfectissimumque esse.* Hoc ipsum vero variis argumentis, partim ex oraculo nostro Paulino, partim vero aliunde desumptis, copiosius iam comprobabimus. *Primum pro adstruenda gravissima hac veritate argumentum ex infinito valore huius lytri desumimus.* Quidquid enim est infinitum, illud in suo genere omnia habet, quæ habere potest, adeoque est perfectum, cum infinito maius aut perfectius concipi prorsus nequeat. Infiniti vero valoris esse redemptionis

---

mis græcorum moribus ita scribit; *επιδηροφαντο οι Ελληνες, και τας γυναικας ιωναντο παρ αλληλων, ferrum gestabant græci, & uxores invicem emebant.*

(8) Immo non tantum olim gentes orientales sponfas persoluto pretio sibi comparasse constat, sed & hodiernum apud Turcas & Persas similia fieri, THEVENOTIUS in itinere orientali lib. I. cap. XL I. nos reddit certiores.

nis pretium a Christo pro nobis persolutum ex ipsius *persona* nos redimentis *dignitate* atque eminentia evincimus. Nemo est, qui ignoret, valorem ac pretium alicuius actionis aut passionis subinde ex ipsius *persona dignitate* æstimari, ut, quanta est dignitas personæ, tanta etiam ipsius actionis vel passionis statuatur dignitas atque valor. Ita iniuria vel mors regi illata tanti iudicatur esse pretii, quanti est ipsa regis dignitas, atque hanc ipsam ob rationem longe maiori vindicari solet supplicio, quam si quis vilioris sortis hominem vel maledictis oneraverit, vel eundem trucidaverit. Ita & mors, quæ piis sanctisque infertur hominibus, dicitur *preziosa* *היהוה בְּעֵינֵי הַיְהוָה* in oculis domini & iudicio ipsius mentis divinæ (1), quoniam scilicet ipsimet magno in pretio & honore sunt apud Deum (2), atque *uoddeus* iure perfruuntur (3). Unde & Deus sanguinem suorum, quum funditur, inultum haud finit (4), quin iniurias piis illatas ita ad semetipsum refert, ac si is, qui pios *tangit*, seu ulla ratione lædit, *pupillam oculi* ipsius Jehovæ tetigisset (5). Atque hæc ipsa procul dubio ratio

D 2

est,

(1) Ps. CXVI. 15.

(2) Esai XLIII. 4.

(3) 7 h. 1. 12. Rom. VIII. 14, 16 IX. 8.

(4) Abunde hoc ipsum comprobant martyrum a populo iudaico negatorum, Stephani aliorumque exempla illustria. Vid. *Act VII. Matth. XXIII.* Cæterum legi hæc omnino merentur, quæ LACTANTIUS, seu quisquis sit auctor libri peregregii *de mortibus persecutorum*, hanc in rem scripsit. Conferenda vero sunt, quæ STEPH. BALUZIUS, TH. GALE, CUPERUS, BAULDRI, COLUMBUS, TOINARDUS, SPARKUS ad huncce librum adnotarunt.

(5) Zach. II. 8.

est, cur prisca christianorum ecclesia tam martyrum, quam sanctorum omnium morti magnum olim statuerit pretium (6), eorumque, qui veritatem christianam suo obsignarunt sanguine, memoriam quotannis renovaverit in natalitiis martyrum (7). At, quantumcunque vel tandem pretium passioni ac morti alicuius hominis, ob *persona dignitatem*, inesse statuatur, eo tamen adsurgere haud potest mors *vid. u. d. g. u. p. u. z.*, quantuscunque demum ille fuerit, ut si ve pro se ipso, si ve pro aliis hominibus sit satisfactoria ac redemptoria. Nimis pretiosa enim est redemptio animæ humanæ, quam ut a nudo homine, qui eiusdem naturæ retinetur infirmitate, præstari queat (8). Solus Christus, unicus iste homo (9), qui erat in gratia apud Deum, tanta effulgebat *dignitate*, ut sua morte cruenta nos liberare potuerit a reatu mortis & maledictionis. Quum enim ad perfecti vadis ac redemptoris constitutionem duo cumprimis fuerint necessaria, primo quidem, ut is perfecta sanctitate atque iustitia esset ornatus; deinde, ut divina ac prorsus

(6) Luculentis veterum scriptorum testimoniis hoc ipsum copiose comprobavit vir clariss. CAROLUS HENR. ZEIBICHIUS, in *diatriba exeg. de pretio mortis sanctorum in oculis domini*, p. 28. seqq.

(7) Constat ex historia ecclesiasticæ monumentis, hocce nomine eos a christianis dies olim cohonestatos fuisse, quibus martyres suum pro doctrina cælesti profuderunt sanguinem, atque hac ratione ad cælestem æternamque vitam renati fuerunt. Copiose non minus, quam erudite de hisce martyrum natalitiis commentati sunt LUD. ANT. MURATORIUS, IO. FAES, CASPAR SAGITTARIUS, alii.

(8) *Pf. XLIX. v. Job. IX. 13.*

(9) *Rom. V. 17.*

sis infinita virtute polleret, quæ infinitum redemptionis pretium infinito redimendorum reatui posset opponere; duo hæc in Christo *Deus & homo* modo longe perfectissimoprehenduntur. Nam ut *homo* ab omni peccati labe fuit immunis, nobis in omnibus similis factus, excepto peccato. Unde, qui *peccatum non agnoverat* (10), pro nobis dicitur *peccatum factus* (11), quia quidquid peccati est, ipsi, ratione culpæ pariter ac pœnæ, in iudicio divino fuit imputatum. Ut *Deus* vero summa & infinita virtute fuit præditus, adeoque passionibus humanis sanguinique pro nobis effuso infinitum addere potuit valorem ac pretium. Neque enim nudus aliquis homo, sed ipsemet DEUS, æternus nimirum Dei filius, proprio sanguine, teste apostolo Paulo, *ecclesiam adquisivit*. Unde iam invictum deducimus argumentum. Nam si persona ecclesiam redimens non modo sancta & incontaminata, sed & divina & infinita fuit, infinitum etiam fuisse redemptionis pretium, sponte consequitur. Eo ipso enim, quod persona infinita est dignitatis, omnia quoque, quæ eidem insunt, eadem quasi dignitate perfunduntur. Unde & ex antiquis christiani cœtus doctoribus IO. DAMASCENUS eiusmodi actus vocat *actus Christi deitate adfectos*, seu *perfosos* (12); recteque THOMAS

(10) Vid. 1. Petr. I, 19. II, 22. Ebr. VII, 26. Joh. VIII, 46.

(11) 2. Cor. V, 21. ad quem locum exstat egregia illustris ac reverendissimi cancellarii C. M. PFÄFFEL dissertatio, quæ heic Tubingæ MDCCXXIX. prodit, hæc insignita inscriptione: *de Christo factio peccato.*

(12) lib. III. de orthodoxa fide cap. XV.

MAS de AQUINO monuit, quod dignitas carnis Christi non sit estimanda solum secundum carnis naturam, sed secundum personam adsumentem; in quantum scilicet erat caro Dei, ex qua habebat dignitatem infinitam (13).

§. XVIII.

Ut vero ea, quæ modo commemoravimus, rectius intelligantur, porro notamus, personam Christi infinitam, ipsius passioni & morti dignitatem conciliare infinitam, non tantum ab extrinseco, & per accidens, ut in scholis loquuntur; verum ab intrinseco, per intimam scilicet atque arctissimam carnis cum *λογη* unionem & *περιχωρησιν* personalem. Neque enim persona Christi infinita passioni & morti ipsius ea duntaxat adhsit ratione, prout maiestas regia, eruditionis gloria, aliaque accidentia actioni & passioni naturali, sine reali aliqua actione adsunt. Sed persona *καταλογη*, quæ infinita est, non tantum respectu *subsistentia* suæ, sed etiam ratione *essentia* suæ infinita, licet in concreto spectata, humanam naturam, propria subsistentia destitutam, intra suam hypostasim adsumsit, eandemque suam sibi que propriam naturam reddidit, adeoque ipsius infinita gloriae ac dignitatis vere & realiter fecit participem. Quum vero hæc ipsa infinita filii Dei dignitas carni communicata in ipsam quoque passionem ac mortem mediatoris vere & realiter redundaverit, atque natura Christi divina passionem & mortem humanæ naturæ sibi vere & realiter vindicaverit atque adpropriaverit, quin, per essentiam & maiestatem suam humanitati communicatam, ad redemptionis opus con-

(13) *part. III. quest. XLVIII. art. 2. ad 3.*

concurrerit, atque ad id efficaciter fuerit operata, primum exinde est colligere, personam redemptoris, quæ *infinite* est dignitatis, ipsi redemptionis operi *infinite* conciliare pretium ac valorem. Atque ex his satis, ut opinor, dispalescit, infinitum redemptionis per Christum præstitæ pretium *ex vera & reali naturarum in Christo earumque proprietatum communicatione*, quæ a nonnullis perperam negatur, derivandam esse; quin hanc ipsam communicationem *unicum esse fundamentum*, unde & ex quo passioni ac morti redemptoris nostri pondus æterni atque infiniti valoris rigorose sic dicti merito inesse dicendum sit (1). Est enim passio & mors Christi non solum *humane*, sed etiam *divine* naturæ, proprium suum *κρῖς κρῖς* ad redemptionem nostram conferentis, eamque hac ipsa ratione infinitam perfectamque reddentis. Est opus Christi *apotelesmaticum* (2), ubi quælibet natura in Christo ad unum redemptionis *αποτελεσμα* seu effectum

pro-

(1) Vid. PETR. HABERKORNII, theologi quondam Giessensis, *Christologiam*, seu *tractatum de persona Christi* p. 277. Idem *loc. cit.* p. 286. observat, eos, qui realem naturarum & proprietatum communicationem negant, infinitum meriti Christi valorem adstruere haud posse.

(2) Operationem istam, quæ ex concursu utriusque naturæ provenit, atque a nostris theologis *αποτελεσμα* i. e. opus *perfectum, absolutum, consummatum* adpellari solet, alii, præeunte *Dionysio*, quem *areopagiam* vocant, nec non IO. DAMASCENO, *εργων δευτερευουσαν* operationem *deivirilem* adpellitant, quia Deus in carne sua humana operabatur salutem nostram. Vid. DIONYSIUM *ep. IV. ad Caicum monachum* p. 283. & IO. DAMASCENUM *lib. III. de orthodoxa fide cap. XIX. p. 242. seqq.* Conferenda sunt, quæ MICHAEL LEQUIEN ad hunc Damasceni locum adnotavit.

producendam egit, quod suum erat, cum communicatione alterius, prout recte docent concilii chalcedonenſis patres.

§. XIX.

Alterum argumentum, quo lytri a Christo præſtiti infinitus valor comprobatur, cum priori illo, quod modo adduximus, arte cohæret, atque ex lytri ipſius ſumma præſtantia deſumitur. Lytrum hocce, prout omnibus conſtat, eſt ſanguis redemptoris noſtri prorfus incomparabilis, iſque longe preſioſiſſimus. Non enim eſt ſanguis animalis olim in vet. teſtamento in ſacrificium, ſeu expiationem oblati (1); nec ſanguis nudi hominis, qui tamen & ipſe magni æſtimatur, quia homo primitus ad imaginem Dei conditus fuit (2); nec ſanguis prophetae tantum aut ſancti alicuius, cuius magna alias apud Deum dignitas eſt (3); ſed eſt ſanguis agni immaculati atque incontaminati (4), agni Dei, qui tollit peccata mundi (5). Eſt ſanguis ſummi novi teſtamenti ſacerdotis, qui non per ſanguinem hircorum & vitulorum, ſed per proprium ſanguinem intravit ſemel in ſancta, non manu facta, ſed coeleſtia (6). Eſt ſanguis angeli fœderis (7), qui venit in aqua & ſanguine (8), ut fœdus pangeret inter Deum hominesque. Uno verbo eſt ſanguis Jeſu Chriſti, ipſius filii Dei, patris cœleſtis, cui omne beneplacitum eſt in filio ſuo dilecto (9). Atque hic ipſe ſanguis non

(1) Lev. XVII. 11.

(2) Genes. IX. 6.

(3) Pf. LXXII. 14.

(4) 1. Petr. 1. 19.

(5) Job. I. 29.

(6) Ebr. IX. 12.

(7) Mal. III. 1.

(8) 1. Job. V. 6.

(9) Matth. III. 17.

non tantum est vere *humanus*, quia Christus verus homo est, & cum adsumpta natura humana verum quoque sanguinem humanum adsumsit (10); sed & insimul vere *divinus*, per & propter unionem personalem. Est sanguis *divinus* sive *deificatus*; est *αἷμα ἰδιῶν τῆς Θεῶν* sanguis proprius Dei, certo caractere insigniti, quia ad personam eius, ceu pars eius personaliter adsumpta, pertinet. Hinc disertis verbis dicitur: *Deus redemit ecclesiam PROPRIO SUO SANGUINE*. Atque ex his sponte consequitur, sanguinem Christi, qui est *λυτρωτικός* & redemptorius, divinaque virtute & potentia ditatus, esse sanguinem supra modum *pretiosum*, omneque argentum & aurum dignitate, præstantia atque excellentia non tantum quam longissime superare, sed etiam propria eaque infinita virtute gaudere, omnia omnium mortalium peccata expiandi, totumque adeo genus humanum redimendi. Quem ad modum enim sanguinis fidelium tanta coram Deo dignitas est, dicente Psalmista (11), quanta est ipsorum fidelium, utpote filiorum Dei & hæredum vitæ æternæ; ita & sanguinis Iesu Christi pro toto mundo effusi in redemptionem, tanta est dignitas, tanta pretiositas, quanta est ipsius Christi, utpote unigeniti Dei filii, Dei benedicti super omnia in secula. Est vero dignitas Dei, prout apud omnes in confesso est, *simpliciter & absolute infinita*. Proinde & sanguinis filii Dei, quo ecclesiam suam redemit, dignitatem ac pretiositatem pari ratione *simpliciter & absolute infinitam esse*, sponte consequitur.

E

§. XX.

(10) Ebr. II. 14.

(11) Ps. LXXII. 14.

§. XX.

Tertium argumentum, quo infinitus τὸ λυτρεῖς valor atque adeo summa eiusdem perfectio adstruitur, subministrat nobis effectus τὸ λυτρεῖς, qui sane prorsus singularis ac divinus est. Adiudicatur enim eidem ab apostolo Paulo ecclesie adquisitio. Deus, inquit, proprio sanguine ADQUISIVIT ECCLESIAM. Scilicet Christus, dato in pretium sanguine suo, ecclesiam a potestate diaboli, mortis & inferni liberatam, atque a peccatorum fordibus purgatam, sibi in peculium adquisivit. Unde & cœtus eorum, qui Christi sacra amplectuntur, in sanctioribus litteris adpellatur λαὸς εἰς περιποίησιν (1) populus acquisitionis, itemque λαὸς περιποιήσιος (2), h. e. talis populus, quem suæ possessioni vindicavit servator. Iam vero cum hac ipsa ecclesie acquisitione coniuncta est infinitorum bonorum amissionum restitutio, malorumque infinitorum, quæ peccando nobis attraximus, ablatio. Christus enim ardentem Dei infiniti iram, per peccata mortalium succensam, sedavit, legisque divinæ maledictionem penitus abstulit (3), quin gratiam & misericordiam Dei infinitam (4), Spiritumque

(1) 1 Petr. II, 9.

(2) Tit. II, 14. Confer, si placet, quæ in observ. sacr. ad AG. XX, 24. part. I. p. 32. not. (9) hanc in rem diximus,

(3) Rom. V, 8, 9, 10. Gal. III, 13. 1 Theff. I, 10.

(4) Hinc gratia ista atque misericordia Dei, quæ antea per peccata nostra a nobis fuit cohibita, per Christum vero meritorie pro nobis satisficientem recuperata, dicitur חסד יהוה עולם וְעַד עוֹלָם ab eterno in aeternum, Pl. LXXXIX. 3. gratia Domini חסד יהוה וְעַד עוֹלָם ab eterno in aeternum, Pl. CIII. 17. χάρις προ καταβολῆς κόσμου i. e. gratia ante constitutionem mundi, seu aeterna Eph. I, 4.

que sanctum gratiosè nos inhabitantem (5), cordaque nostra sanctificantem, nobis recuperavit, ut non amplius simus filii iræ (6), sed filii Dei, spiritu adoptionis donati (7), cohæredes Christi (8), ac hæredes vitæ æternæ (9), & gloriari possimus in spe gloriæ Dei (10). Quum itaque redemptio ecclesiæ, sanguine Iesu Christi facta, præstantissimos hosce in nobis produxerit effectus, interprete scriptura sacra, nullaque amplius sit condemnatio in iis, qui sunt in Christo Iesu (11); firmiter exinde concludimus, pretium redemptionis a Christo solutum, nimirum preciosissimum sanguinem ipsius pro nobis effusum; cui effectus isti perfecte adscribuntur, sufficientissimum, perfectissimum, atque adeo infiniti valoris & efficacæ esse. Perfectus enim effectus perfectam causam necessario supponit, neque virtutem causæ suæ excedit, quippe cuius vi iste existit.

§. XXI.

Argumentis modo adductis, quibus infinitus meriti Christi valor, atque adeo summa redemptionis per Christum factæ perfectio adstruitur, adiungimus alia, non quidem ex oraculo nostro Paulino, sed aliunde desumpta, quæ gravissimæ huic veritati ulterius confirmandæ inservire queunt.

E 2

Primum

(5) *Job. I. 16, 17. XV. 26. XVI. 7.*(6) *1 Theff. I. 10. coll. Rom. I. 18.*(7) *Rom. VIII. 15. (8) ib. vers. 17.*(9) *Ebr. IX. 15. coll. Eph. I. 18. Act. XX. 32.*(10) *Rom. V. 2. (11) Rom. VIII. 1.*

Primum desumimus ab *emphaticis descriptionibus*, quibus sacra scriptura *inestimabilem passionis ac mortis Christi valorem* significare, nobisque ob oculos ponere solet. Describitur ille, ut supra observavimus (1), verbo *αγοραζειν* & *εξαγοραζειν*, quo ipso innuitur, redemptionem nostram per modum *emtionis* factam esse (2). *Αγοραζειν* enim significat *emere, emendo* per iustitiam commutativam sibi aliquid acquirere & comparare. Constat vero, eam *emtionis* inter homines usitatae esse rationem, ut fiat per aliquid æquivalens, sive, ut pretium pro re emta cum ea æqualem habeat valorem. Quæ cum ita sint, in redemptione totius generis humani non tantum verum, sed & tale pretium intervenisse necesse est, quod infinito redimendorum reatui *æquivalens*, adeoque infinitum sit atque ex omni parte perfectum. Describitur porro passionis mortisque Christi valor in sanctioribus litteris vocabulo *λυτρα*, *αντιλυτρα* (3), quod ut dudum monuerunt viri in litteris græcis versatissimi, non quaecunque, sed *æquivalens* perfectumque pretium denotat. Unde & LXX. interpretes vocem *λυτρον* de eiusmodi pretio usurparunt, quo venditor vel se vel possessionem suam ab emtore æquivalenter redimere debebat (4). Nec prætermittendum heic est, quod redemptio nostra, secundum egregium illud servatoris dictum, facta sit per modum *restitutionis*, qua omnia, quæ inique sunt ablata,

(1) Vid. *f. XI.* huius dissert.

(2) Vid. *1 Petr. I. 18. 2 Petr. II. 1. Gal. III. 13. IV. 5. Apoc. V. 9.*

(3) Conf. quæ supra *f. XII. & XIII.* hanc in rem diximus.

(4) Vid. locum, qui exstat *Lev. XXV. 24, 25, 51, 53.*

lata, restituuntur (5). Hæc ipsa vero ablatorum restitutio fieri olim solebat, si non per compensationem damno illato longe maiorem(6), certo tamen *adæquatam*, exactissimam, perfectissimamque. Quum itaque Christus, proprii debiti expers, satisfactione sua restituerit Deo patri, quod homines ipsi rapuerant, ac speciatim *rapinam* illam, qua Deo honorem & gloriam suam auferre ei que æquales esse voluerunt (7), *exinanitione* ac *humiliatione* profundissima ac contumeliosissima plenissime compensaverit: nullum amplius remanet dubium, quin hæc ipsa compensatio a Christo præstita ipsum debitum valore suo exæquaverit, ac proinde omni ex parte fuerit perfecta. Quod si omnia ea, quæ modo differuimus, ad debitam argumentationis formam vellemus reducere, illa hac ratione esset exprimenda: Quæcunque passio & mors, ceu satisfactio & meritum pro nobis præstitum, ita est comparata, ut 1) *vera emtionis* naturam habeat atque indolem; 2) sit *λυτρον, αντιλυτρον* i. e. *pretium redemptionis* perfectum pro nobis solutum, ad nos redimendum; 3) sit restitutio

E 3

(5) Vid. Pf. LXIX. 5. ad quem locum supra §. XV. nonnulla adnotavimus.

(6) Vid. Exod. XXII. 1. Lev. V. 16. VI. 5. Num. V. 7. 2 Sam. XII. 6. Prov. VI. 31. Ezech. XXXIII. 15. itemque Luc. XIX. 8. ad quem locum egregie commentatus est ZACH. HUBERUS, in *dissert. iurid. & philol. diss. IV.* ubi in causas quadrupli a Zachæo redditii copiose inquirat.

(7) Vid. Genes. III. 5. Add. Esai. XIV. 13. seqq. Ezech. XXVIII. 2. Dan. V. 20.

stitutio & compensatio inique ablatorum eaque plenissima; illa satisfactio est perfectissima atque exactissima. Atqui passio & mors Christi vicaria talis est, &c. E. Maior exinde comprobatur, quoniam alia definitio satisfactionis perfectæ & ad modum iustitiæ commutativæ & distributivæ proprie & stricte se habentis esse nequit, quam ex membris modo recensitis. Ad minorem vero propositionem quod attinet, ea, quoad omnes partes modo enumeratas, e scriptura sacra demonstrari potest luculenter.

§. XXII.

Probationi, quam modo adduximus, adiungimus alteram, desumptam ex *emphasi vocis δικαιωσις*, quæ Rom. V. 18. de Christo servatore usurpatur. Docet *loc. cit.* gentium apostolus, quem ad modum unius delicto factum sit, ut in omnes homines venires condemnatio; ita de eius δικαιωσις, unius (scil. Christi) iustitia, nostri loco præstita, in omnes homines venisse δικαιωσις. Dudum observarunt viri in litteris græcis probe versati, quod δικαιωσις sit quasi materia δικαιωσις iustificationi, de qua *loc. excit.* sermo est, substrata, iustitia nimirum præstita, sive satisfactio iudicialis (1), qua tantum præstatur, quantum satis est ad iniuriam corrigendam. Deprehendimus hanc
voci

(1) Vid. ABRAH. CALOVIVM in *bibl. illustr.* ad h. l. eiusdemque dissert. Regiomontanas de veritate satisfactionis Christi, nec non IAC. GUSSETIVM, in *commentario ling. ebraica* p. 882. Quorum vestigia heic secuti sunt viri doctissimi, LÜTKENIUS, WOLFIUS, DEY-LINGIUS, STARCKIUS, ZELTNERUS, b. BENGELIUS noster, aliique.

vocis notionem apud ipsum ARISTOTELEM (2), qui ἀδικημα & δικαιοματι opposita statuit, atque hoc describit το σπουδωμεν τε ἀδικηματος, quod tantundem est, ac *satisfactio adcurata*. Atque hanc vocis notionem loco Paullino, quem modo excitavimus, valde adcommo- dam esse, ipse contextus abunde nos conducet. De eiusmodi enim δικαιοματι Christi nostri loco praefito heic loquitur apostolus, quod est *caussa meritoria* absolutionis a peccatis, quae fit in iustificatione nostra, & cuius tanta est vis, tanta efficacia, ut *ad omnes omnino homines*, ubi- vis locorum, ne unico quidem excepto, iustificandos & in vitam aeternam transferendos, ratione seriae ac benevolae Dei intentionis, se se extendat; quod sane de nulla alia, quam ea, intelligi potest *satisfactione*, quae δικαιοματι τε νομη (3) plane respondet, adeoque *exactissima* est omnique ex parte *perfecta*.

§. XXIII.

(2) Lib. V. ethicorum ad Nicomachum, cap. X.

(3) Vid. Rom. VIII. 4. ubi per δικαιοματι legis denotatur ius legis, seu absolutissima legis *iustitia*, quae post lapsum, ex rigore iuris, tum debitam transgressionis *poenam*, tum perfectam *obedientiam* requirit. Quum vero hanc ipsam obedientiam a lege exactam nemo mortalium post lapsum praestare queat, Christus vas & sponfor noster id praestitit, quod, uti apostolus *loc. cit.* ait, legi per carnem infirmatae profus erat impossibile, legemque pro nobis perfectissime implevit, quin & poenas, quas peccatis nostris promeruimus, tanquam victima piacularis in carne sua sustinuit, ut illud δικαιοματι legis in nobis imple- retur. Quis itaque dubitet, *perfectissimam* esse sponforis nostri *satis- factionem* pro nobis praestitam, quum ea, prout ex dictis patet, *δικαιοματι τε νομη* tam exacte respondeat? Caeterum conferri quoque heic meretur locus, qui exstat Rom. I. 32. ubi memoratur *δικαιοματι Dei*, quod pecca-

§. XXIII.

Novum huic argumento in se satis valido, quod modo attulimus, robor exinde accedit, si ad comparisonem istam, quam *loco excitato*, nimirum *Rom. V. 18.* inter Adamum primum & secundum instituit apostolus, rite attendamus. Ostendit nimirum vir divino spiritu adflatus, quem ad modum Adami primi inobedientia tota multitudo hominum ad ipsum pertinentium reatui maledictionis fuerit involuta; ita per Adamum secundum, scilicet Christam, qui non est *φιλανθρωπος*, sed *θεανθρωπος*, eiusdemque obedientiam tam activam quam passivam, toti hominum multitudini partum atque adquisitum esse ius ad vitam æternam. Nec tantum duo hæc inter se quasi similia comparat, sed & dissimilitudinis, quæ inter *παρπτωμα* & *χρησµα*, seu utriusque potius effectum intercedit, capita adfert, ostenditque *vers. 18. & seqq.* valorem operum Christi peccato Adami eiusque demerito multis modis præferendum esse. Ita enim pronunciat: *Non ut lapsus, ita etiam χρησµα* (seu id, quod Adamus secundus nobis gratificabatur, nempe iustitia & salus) se se habet. *Nam si illius unius*, Adami scil. primi, *lapsu multi mortui sunt; multo magis gratia Dei* in filio suo unigenito manifestata, & *donum* (i. e. iustitia Christi donata nobisque imputata per gratiam) *unius hominis Jesu Christi* (tanquam secundi Adami) *in multos superabundavit.* Quem ad modum itaque, prout ex effato Paulino patet, peccatum Adami ex se & sua natura omnibus eiusdem posteris demeruit damnationem inortemque æternam; ita multo magis obedientia secundi Adami, nimirum Christi, ex se & sua natura non tantum pro peccato plenissime satisfecit, sed & salutem vitamque æternam nobis promeruit. Patet ex his, longe maiorem esse valorem obedientiæ Christi ad transfundendam redemptionem & gratiam, quam est vis atque efficacia peccati Adami ad

peccatores morte æterna dignos pronunciat. Vid. celeb. DEYLINGIUM, in *observ. sacr. part. III. p. 564.* seqq. ubi peculiariter de *vers. diximus* exstat dissertatio, eaque lectu dignissima.

ad transfundendam damnationem (1), unde & apostolus *vers. 20.* disertis verbis testatur: *ubi abundavit peccatum, ibi superabundavit gratia.* Et sane gratia Dei revera abundantior est quantiscunque peccatis, superabundat, ubi abundant peccata, modo vera fide adprehendatur: immensa enim est & lytro immensi pretii, sanguinis ipsiusmet æterni Dei filii, nobis parta; prout recte ex hoc loco colligit ABRAH. CALOVIUS.

§. XXIV.

Equidem adversus ea, quæ modo diximus, obijci fortassis posset, tantum abesse, ut collatio inter Adamum primum & secundum, ab apostolo *Rom. V. 15. seqq.* instituta, *in finito* meriti Christi valori patrocinetur, ut potius eundem destruat. Ex hac ipsa enim collatione patere, quod, sicut Adamus primus peccato suo licet *in se finito* (2) iram Dei *in finitam* attraxerit, eiusdemque provocaverit ultionem; ita & Adamus secundus iustitia & satisfactione sua licet *in se finita* Deum iratum atque offensum reconciliare æternamque

F

que

- (1) Non erit incongruum, si hac occasione heic adscribamus elegos PICI Mirandulani, ut nobis videtur haud inelegantes, quibus servatorem nostrum, Adamum secundum ita adloquitur:

*CHRISTE, tua est nostris maior clementia culpis,
Et dare non dignis res mage digna DEO.
Culpa reos facit, sed vincit gratia culpam,
Ut tuus in nostro crimine crescat honor.*

- (2) Equidem in omni peccato, quod adversus infinitam Dei maiestatem committitur, malitia est *suo modo* infinita. At *absolute* infinita dici nequit, si ad entitatem actus substrati respicimus. A finita enim creatura non potest elici actus infinite intensus, nec ulla alia est infinitas *proprie & stricte* sic dicta, quam quæ est solius DEI. Vid. WITSIUM in *æconom. fœderum Dei*, lib. 1. cap. V. §. XL. p. 65. & FEUERBORNIUM in *christologia*, cap. VII. §. 158. p. 373.

negua ad condemnationem. At vero *deus* Christi, quod apostolus vocat *χρησισμα*, nos liberat a multis peccatis, non tantum illo Adami, quod omnibus eius posteris fuit imputatum, sed & illis multis magnisque sceleribus, quæ quisque mortalium patravit. Omnia enim peccata, omnia debita nostra in se recepit (2) solvitque (3) Christus, ut, *iustitia & ira Dei infinita perfecte & exacte* satisfaciendo, nos a reatu omnium peccatorum, atque a rigore iustitiæ divinæ ac iræ comminantis, quin a reatu mortis æternæ liberaret atque redimeret. Ratio itaque discriminis, quod inter *valorem* peccati a primo Adamo commissi & valorem meriti secundi Adami seu Christi intercedit, est manifestissima. Ad iram enim atque indignationem Dei infinitam contra totum genus humanum excitandam satis eheu! valida fuit transgressio legis divinæ a primo Adamo commissæ, quæ cum maximo creatoris contentu erat coniuncta. Sed hominem in peccatum iam prolapsum ab infinita Dei ira, per multa magnaue mortalium scelera merito succensa, nec non ex laqueis diaboli & inferni liberare & *satisfactorie* redimere, quin æternam, quæ per lapsum pro dolor! amissa est, vitam mereri eandemque restituere, hoc certe non potest esse opus passionis & mortis, nec non iustitiæ & obedientiæ, quæ in se est *finiti valoris*; sed eiusmodi opus, quod in se *infinitum pondus & valorem* habeat, necesse est. *Infinita* enim iustitiæ ultri-

F 2

ci

(2) Vid. *Eesai. LIII. 6.*(3) *Pf. LXIX. 5.*

(4) *Iustitiam* Dei, quæ ad vindictam incutiendam per peccata excitaturamque eius, quæ per scelera mortalium accenditur & ad pœnas infligendas provocatur, in se *infinitam* esse, ut illius nullus sit finis, & ita pœnas infligere, ut *semper & in æternum* eas infligere valeat sine ullo termino, patet ex *Deuter. IV. 24. Exod. XXIV. 17. Eesai. XXXIII. 14. Ebr. XII. 29.* ubi Jehovali propter hanc suam iustitiam vindicativam adpellatur *ignis consumens.* Conferantur quoque loca *Deuter. XXXII. 22. 2 Reg. XXII. 13, 17. Pf. LXXIV. 1. LXXIX. 5. LXXXIX. 47. Jer. VII. 29. XVII. 4 &c.* Quem ad modum nimium essentia divina est *infinita*, ita & iustitia eius vindicativa.

ci ac iræ divinæ, a qua Christus nos liberavit (5), æquivalens non potest esse, nisi satisfactio æque infinita.

§. XXV.

Pergimus ad *tertium* argumentum, quod, a *pœnarum*, quæ sponfori Christo impostæ fuerunt, *gravitate* desumitur. Nam si Christus omnes eas miserias, quæ debitum peccati sunt, omnemque maledictionem, quæ peccatoribus incumberebat, pro nobis in se suscepit; si pœnas omnes nobis debitas pertulit, quis dubitet, legitimam exinde deduci posse consequentiam, ipsius satisfactionem fuisse plenam prorsusque perfectam? In eo enim consistit perfectio satisfactionis, si in ea nihil eorum desiderari queat, quæ ad exactam iustitiæ regulam præstari debent, sive id ad legem divinarum observationem (1), sive ad pœnas peccatis debitas spectet (2). Jam vero Christus non tantum legem divinam in tota vita adimplevit perfectissime, obediens factus patri usque ad mortem (3); verum etiam patiundo illud omne tulit, quod lex denunciabat peccatoribus. Dicitur enim Christus *languires nostros tulisse & dolores nostros baiulasse* (4), i. e. pœnas omnes & ærumnas, nobis propter peccata debitas, subiisse, ac baiulando *rigore,*

(5) Rom. V. 9. 1 Thess. I. 10.

(1) Est hæc activa, quam vocant, obedientia, quam ad satisfactionem ac redemptionem Christi pertinere, Pauli testimonio condocemur, Gal. IV. 3.

(2) Vocari hæc solet *passiva* Christi obedientia, quæ in pœnarum, quas Christus pro omnibus peccatoribus ultro luit, sufficientissima per solutione consistit.

(3) Matth. III. 15. Phil. II. 5, 6. Ebr. X. 5, 6.

(4) Jef. LIII. 4. coll. Matth. VIII. 17. quem locum ab exceptionibus Socinianorum solide vindicavit FRID. SPANHEMIUS, in *vindiciis evangel. opp. tom. III. p. 150. seqq.*

rose, strictissime, sine nulla remissione aut gratuita acceptatione, sustinuisse, & quidem modo *κατανοησας* *αυτου*. Dicitur porro מעונותינו מרובי מפשעינו מחלל *vulneratus ex pravavationibus nostris*, contritus *ex iniquitatibus nostris* (5). Dicitur, pœnam nostram *ipso incumbere, ut nos pacem haberemus* (6). Dicitur queque de illo, quod in similitudine carnis peccatricis missus sit, ut esset *περι αμαρτιαις, victima pro peccato* (7), ideoque Deum in eius carne *peccatum damnasse* (8), h. e. illud in iudicio suo veluti per damnatoriam sententiam ultione dignum æstimasse, utque iustitiæ suæ rigori satisfaceret, pœnas peccato debitas a Christo, sponfore nostro, repetiisse. Dicitur denique, quod Christus factus sit pro nobis *καταρα, execratio* (9), quam lex minabatur, quamque nos meriti eramus. Ex quibus omnibus luce meridiana clarius adparet, Christum ea omnia adcurate præstitisse, quæ iustitia divina, hominum peccatis infinitum in modum læsa, exigere poterat, adeoque lytrum a redemptore nostro perfolutum sufficientissimum esse perfectissimumque. Et sane, si tantum *aliquid pretii* dando nos redemisset servator optimus, atque lytrum, quod ipse solvit, debitum ab humano genere contractum *ex se* non adæquasset, nulla adferri posset ratio sufficiens, cur Deus proprio filio non pepercerit (10); cum, stante dissentientium sententia, vel puri hominis opus, ex favore quodam ac liberalitate, in totius humani generis *λυτρον* admittere facile potuisset.

F 3

§. XXVI.

(5) *Jes. LIII. 5.*(6) *Loc. cit.*(7) Ita enim ebraei utuntur voce *חטאת*, & LXX. interpretes, *hostiam piacularem* reddunt per *περι αμαρτιαις*, verb. grat. *Pf. LX. 7.*(8) Vid. *Rom. VIII. 3.* quem locum egregie illustravit THOMAS ITTIGIUS, in *diss. de condemnatione peccati in carne filii Dei*, quæ exstat in eius exercit. theol. p. 597. seqq.(9) *Gal. III. 13.*(10) *Rom. VIII. 32.*

§. XXVI.

Rationi modo adductæ, quæ a *pœnarum*, quas Christus pro nobis subiit, *gravitate* defumitur, maius accedit pondus, si *naturam* atque *adiuncta* *perpassionum* Christi, nec non *genus mortis* ab ipso lætæ, paullo attentius consideremus. Scilicet mors, sponsori nostro inflictæ, erat mors a lege denunciata, non vulgaris atque ordinaria, sed violenta, ad modum supplicii irrogata, & a Deo ipso maledicta. Erat mors, in qua, præter summam ignominiam atque acutissimos corporis dolores, sanctissima redemptoris anima tantam concepit tristitiam, tantoque cum angore ac metu fuit conflictata, ut angelo corroborante opus habuerit, sudorque sanguineus ipsi fuerit extortus (1). Quin eiusmodi erat mors, quæ cum intensissimis mortis *æternæ* doloribus fuit coniuncta, quos Christus corpore & anima iunctis sustinuit, quum se omni consolationis ac lætitiæ spiritualis sensu ad tempus exutum atque a Deo derelictum (2) quereretur, seque ad infernum, in quo mors æterna perferri consuevit, detrusum agnosceret (3). Profecto hæc ita comparata sunt, ut nullam aliam legitimam habere queant rationem, nisi in iustitia Dei vindicatrice, exactam perfectamque pro nobis satisfactionem a Christo exigente. Si urgeas, passionem Christi eiusdemque mortem cruentam fuisse actum tantum *finitum* i. e. certo temporis intervallo inclusum; paucis respondemus, passionem mortemque Christi, licet duratione fuerit finita, *infinitam* tamen fuisse valore ex personæ patientis ac morientis dignitate, siquidem ipse *dominus gloriæ*, in ipsa sua divina natura in concreto consideratus, vere passus & mortuus est; ut proinde eiusdem passio & mors, utat finita, nihilo minus valore suo divino pœnas nobis debitas, duratione licet æternas, quam longissime superet.

§. XXVII.

(1) *Luc. XXII. 43, 44.*(2) *Matth. XXVII. 45. Marc. XV. 34. ex Ps. XXII. 2.*(3) *Ps. XVI. 10. conf. XXX. 4. & LXXXVI. 13.*

§. XXVII.

Supereſt *quartum* argumentum, ex iis ſacræ ſcripturæ Io-
cis deſumptum, in quibus *sacrificium Chriſti* propitiatorium in ara
crucis peractum, propter *τελειωσιν* *inſitam*, *imperfectis* veteris testa-
menti *hoſtiis* non tantum opponitur, ſed & iisdem infinitis modis
antefertur, quippe quæ imperfecte duntaxat exhibuerunt olim, quod
Chriſtus, ſummus novi testamenti ſacerdos, DEO O. M. *pleniffime*
obtulit. Chriſtus enim erat ipſemet & ſacerdos & victima, quippe
qui *non per ſanguinem hircorum & vitulorum, ſed per proprium*
ſanguinem ſemel in ſancta ingreſſus eſt, atque *αιωνιαν* *λυτρωσιν* *eter-*
nam redemptionem impetravit; uti nos condocet apoſtolus Ebr. IX.
12. Ad quem locum duo cumprimis heic notanda veniant. *Pri-*
mo, participio *ευραμενος*, quod in origine græca exſtat, hoc innui,
quod Chriſtus non tantum operoſe, ſed & *iudicialiter* redemptio-
nem hanc fuerit confeſcutus; ut proinde *λυτρωσιν* hæc ſit iudiciale ob-
tentum & redemptio talis, quæ in rigoroſo Dei iudicio evicta eſt &
comprobata. *Secundo*, redemptionem a Chriſto præſtitam heic ad-
pellari *αιωνιαν* *λυτρωσιν*, *partim* quia per eandem nobis in peccatum
& ſic ſub iram Dei *inſinitam* & in damnationem *eternam* prolapſis,
absolute *inſinita* & *eterna* Dei gratia & miſericordia eſt recupera-
ta; *partim* vero quia hæc ipſa redemptio in ſe eſt absolute *inſiniti* &
eterni ponderis ac valoris. Atque hæc ipſa procul dubio ratio eſt,
cur apoſtolus alibi (1) *conſummationem fidelium* Chriſto redemptori
diſertis verbis adſcribit. Chriſtus, inquit, *unica oblatione* *τετε-*
λειωσεν (2) *perfecit*, ſeu conſummavit, *in perpetuum eos*, qui *ſan-*
ctificantur. Quid enim aliud innuunt hæc divini ſcriptoris verba,
quam hoc, Chriſtum, ſummum iſtum atque abſolutiſſimum novi te-
ſtamenti pontificem, a ſacerdotibus leviticis, ver. testamenti, qui,
eaſdem ſæpius offerendo victimas, peccata tamen auferre haud po-
terant, plurimum diſſerre, eodemque infinitis modis ſuperare,
ſiqui-

(1) Ebr. X. 14.

(2) Vocabulum hocce ex gentium ſacrificiis eſt petitum, quibus *τελειωσιν* dicebantur perfectæ animarum reſtitutiones in integrum.

siquidem *unicam* duntaxat expiaticem *victimam* pro nobis obtulerit *in cruce*, quæ vim habeat *infructam*, ut & temper *sanctificare*, h. e. perfecte a peccatis mundare & sanctitatem conferre queat semper duraturam, facta scilicet reatus peccati sublacione. Et quid opus est multis: ipsemet Christus, auctor consummatorque salutis nostræ, *consummationem redemptionis* moriens in cruce peroravit, magna voce exclamans: *consummatum est* (3). Nihil enim aliud abbreviato hocce verbo significare voluit servator, quam hoc, defunctum se esse omnibus iis, quibus in hac vita defungi debuerit; nihil amplius restare sibi exantlandarum perpessionum, debitum pro nobis, quod in se prona susceperat voluntate, esse solum pro infinita solventis potentiam, seque, toto iudicio cœlesti, quo condemnatus erat peccator, per interpositum meriti sui valorem placato, receptam in se hominum liberationem ipso facto & opere consummasse.

- (3) *Job. XIX. 30.* Perperam THEOD. BEZA hocce verbum *consummatum est* per *actum est* reddidit siquidem sensus hic intentioni proferentis prorsus est contrarius, observante HANNEKENIO, in *diss.* cui titulus: *consummatio morientis in cruce servatoris vere representata* &c. *cap. I. §. 1.* latini enim scriptores *actum est* in malam semper partem acceperunt; verb. gr. *actum est de republica*: ita & apud TERENCEM: *actum est*, siquidem *hec vera pradisat*, i. e. nulla amplius spes superest. Ad verbum vero *consummare* quod attinet, ipsemet CICERO illud *de plena rerum consecutione* usurpare videtur, *lib. I. de officiis*. Caterum nulla adest sufficiens ratio, *eo terminatus*, quod generale est effatum, restringendi vel ad implementum vaticinii Davidici de potu felleo, quod fecit ZACH. BOGANUS, vel impletionem plurium oraculorum, quod alii faciunt interpretes; cum illimitatus eiusdem usus exigat, ut ad consummationem totius operis redemptionis humanæ heic respiciamus. Nec obstat huic interpretationi, quod Christus demum post prolatum hocce verbum animam reddiderit, opusque redemptionis consummaverit. Sæpius enim sacra scriptura de rebus certo futuris loqui solet verbis præteriti temporis, ut certitudinem & brevitate futuritionis atque eventus hac ratione significet. Vid. *Job. XVII. 11.* Ponitur proinde heic præteritum pro paulo post futuro, ut *Matth. XXVI. 28.* alibique.

VI 29

= [Dissertationes theol.
Vol. 73.]

ULB Halle

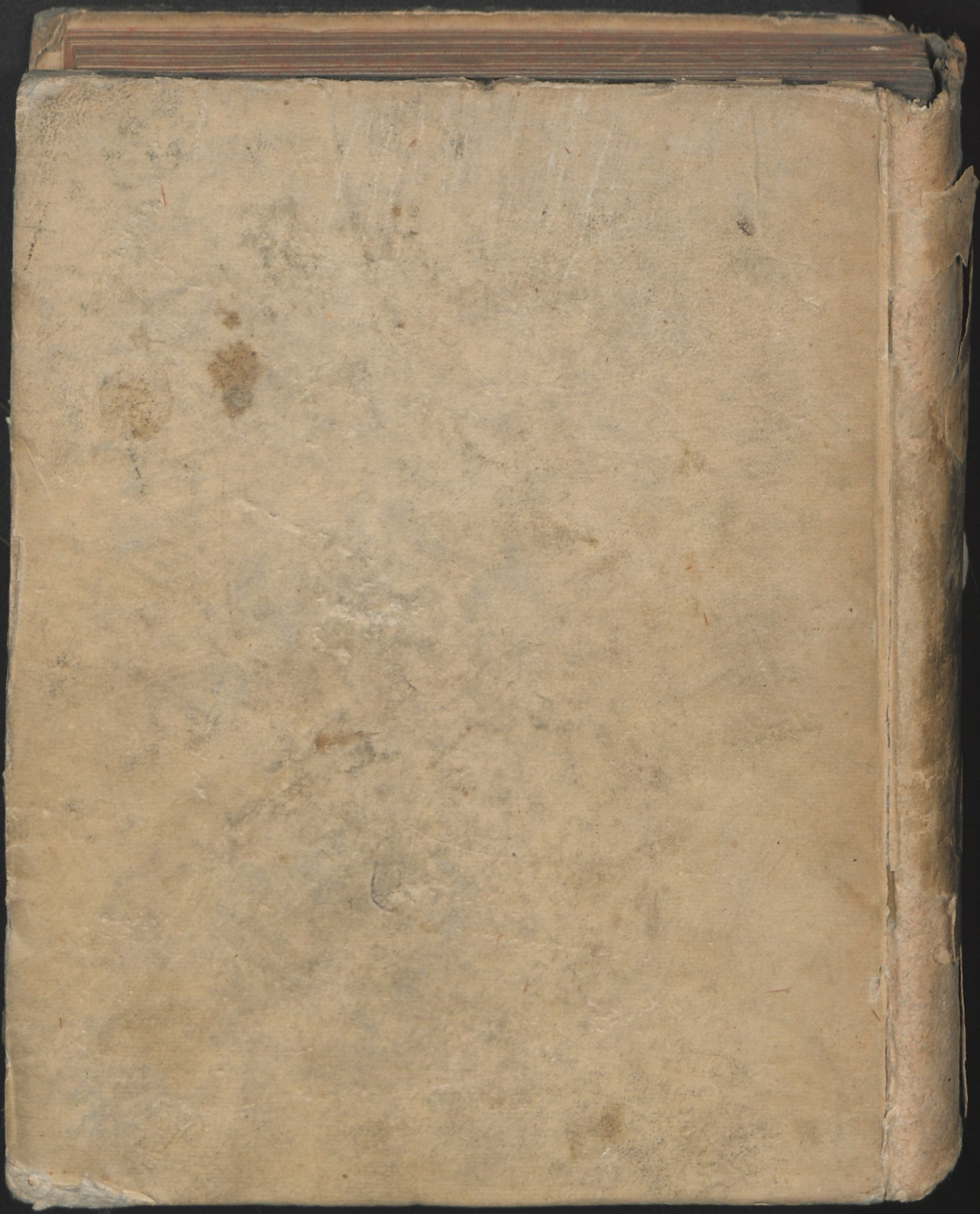
004 917 596

3

16

DISSERTATIO THEOLOGICA PRIOR
DE
**REDEMPTIONE
ECCLESIAE
PROPRIO DEI SANGUINE
FACTA**

ad Act. XX. 28.

QUAM
P R Æ S I D E

IO. FRIDERICO COTTA

S. THEOL. DOCTORE AC PROFESS.
PUBL. ORD. ILLUSTRIS STIPENDII THEOL.
SUPERATTENDENTE
ORDINIS THEOLOGICI
h. t. DECANO

D. *AUG. MDCCLIII.*

publice defendent

M. IO. CHRISTOPHORUS SCHÜZ, Bempfingeris,
M. LUDOV. FRIDERICUS HOLLAND, Rosenfelderis,
M. IO. CHRISTOPH. HENRICUS RUEFF, Alpirspacensis,
SS. Theol. in Seminario Theol. Cultores.

TUBINGÆ, typis CHRISTIANI GODOFREDI COTTÆ.